

Gesprekspaper – Kritische Analyse Internetconsultatie Fiscale Wetgeving BES-eilanden

Inleiding

De internetconsultatie rondom de voorgenomen wetwijzigingen voor de BES-eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) betreft in hoofdzaak technische aanpassingen in de Belastingwet BES, de Wet inkomstenbelasting BES en de Wet loonbelasting BES. Hoewel deze wijzigingen formeel van beperkte budgettaire impact lijken, is de context waarin zij plaatsvinden uiterst relevant. De fiscale infrastructuur op de BES-eilanden is gevoelig voor nepotisme, corruptie en ondermijnende geldstromen. Dit stelt hoge eisen aan de controle- en toezichtstructuren, evenals aan de integriteit van de uitvoering. Deze paper legt nadruk op de noodzaak van robuuste rijksaccountancy, een krachtige onafhankelijke Rekenkamer, de opsporende rol van de FIOD, en de integriteit van het notariaat.

De rol van Rijksaccountancy

De rijksaccountants hebben een kernfunctie in het toezicht op de juiste besteding van publieke middelen en de beheersing van risico's rondom fiscale stelsels. Hun rol is drieledig:

1. Controlefunctie: waarborgen dat belastingmaatregelen op de BES correct worden toegepast en dat uitvoerende organen de middelen rechtmatig en doelmatig beheren.
2. Signaleringsfunctie: vroegtijdig aanwijzen van risico's op financiële lekken, belangenverstrengeling of oneigenlijk gebruik.
3. Integriteitsfunctie: het optreden als onafhankelijke controlelaag die lokale machtsconcentraties en patronage doorbreekt.

Juist in kleinschalige gemeenschappen zoals de BES-eilanden, waar bestuurlijke en persoonlijke netwerken vaak sterk verweven zijn, is een stevige en onafhankelijke rijksaccountancy onmisbaar.

Nepotisme, corruptie en ondermijning

De kleinschaligheid van de eilanden creëert kwetsbaarheden:

- Nepotisme: aanstellingen en gunsten binnen overheidsorganisaties op basis van familie- of netwerkbanden.
- Corruptie: misbruik van publieke middelen of belastinggeld voor persoonlijke verrijking.
- Ondermijning: criminele geldstromen die gebruikmaken van zwakke fiscale en bestuurlijke structuren.

Het fiscale stelsel mag dan technisch worden aangepast, de effectiviteit hangt samen met de kwaliteit van toezicht en opsporing. Zonder krachtige waarborgen wordt iedere technische wetwijziging een papieren constructie, gevoelig voor misbruik.

De onafhankelijke Rekenkamer

De Rekenkamer heeft de taak om de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van beleid en uitvoering te toetsen. Voor de BES-eilanden is het essentieel dat de Rekenkamer in staat wordt gesteld om zonder politieke beïnvloeding en met voldoende capaciteit onderzoek te doen naar:

- de uitvoering van fiscale wetgeving;
- de besteding van belastingopbrengsten;
- de naleving van integriteitsnormen.

Een krachtige en onafhankelijke Rekenkamer biedt transparantie en versterkt het vertrouwen van de lokale bevolking in de overheid. Zij fungeert bovendien als tegenmacht in een bestuurlijke context die door haar schaal kwetsbaar is voor druk en beïnvloeding.

De rol van de FIOD

De FIOD speelt een cruciale rol in de opsporing en handhaving van fiscale integriteit. Voor de BES-eilanden is versterkte inzet van de FIOD wenselijk om:

- fraudeconstructies en belastingontwijking tijdig te detecteren;
- witwaspraktijken en grensoverschrijdende criminele geldstromen te bestrijden;
- samenwerking met lokale en internationale opsporingsdiensten te bevorderen.

Zonder een zichtbare en effectieve FIOD-aanwezigheid bestaat het gevaar dat de BES-eilanden fungeren als fiscale achterdeur van het Koninkrijk, waar integriteitsrisico's en criminele netwerken wortel kunnen schieten.

Het belang van een integer en toetsbaar notariaat

Naast fiscale controlemechanismen is het notariaat op de BES-eilanden een cruciale schakel in de borging van integriteit. Het notariaat houdt immers toezicht op transacties rondom onroerend goed, erfrecht en ondernemingsrecht – terreinen die gevoelig zijn voor witwassen en ondermijnende geldstromen.

Daarom is het van groot belang dat:

- notarissen periodiek en onafhankelijk worden getoetst op integriteit en kwaliteit;
- de overheid structureel toezicht uitoefent op naleving van de beroepsregels;
- er duidelijke sancties bestaan voor notarissen die in strijd handelen met de wet of bijdragen aan ondermijnende praktijken.

Een integer notariaat vergroot het maatschappelijk vertrouwen en voorkomt dat juridische waarborgen worden misbruikt als faciliterende schil voor corruptie.

De noodzaak van een BES-variant van de Wet BEBOP

In Nederland geldt de Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (BEBOP), die gemeenten in staat stelt vergunningen, subsidies en vastgoedtransacties te weigeren of in te trekken wanneer er aanwijzingen zijn van criminele inmenging of een strafbaar verleden.

Een dergelijke wettelijke grondslag ontbreekt op de BES-eilanden, terwijl de risico's op ondermijning via vastgoed en onroerend goed-transacties juist groot zijn. Criminele organisaties kunnen via vastgoedhandel en lokale bedrijven economische macht opbouwen en bestuurlijke invloed uitoefenen.

Het is daarom aan te bevelen dat voor de BES-eilanden een vergelijkbaar wettelijk instrumentarium als de Wet BEBOP wordt ingevoerd. Dit biedt bestuurders en toezichthouders een stevige juridische basis om figuren met een crimineel verleden of dubieuze intenties buiten de vastgoedmarkt en economische sector te houden.

Conclusie en aanbevelingen

Hoewel de huidige internetconsultatie en het bijbehorende wetsvoorstel technisch van aard zijn, moet men deze niet los zien van de governance- en integriteitscontext van de BES-eilanden. Technische wetswijzigingen zullen alleen effectief zijn wanneer zij ingebed zijn in een robuust stelsel van toezicht en opsporing.

Aanbevelingen:

1. Versterk de rijksaccountancy met extra capaciteit en mandaat om lokale geldstromen onafhankelijk te controleren.
2. Borg de onafhankelijkheid van de Rekenkamer, met expliciete bevoegdheden voor de BES-eilanden.
3. Intensiveer de aanwezigheid van de FIOD ter voorkoming van witwassen, fraude en corruptie.
4. Versterk het notariaat door regelmatige, onafhankelijke toetsing en toezicht op integriteit.
5. Voer een BES-variant van de Wet BEBOP in, om criminele inmenging in vastgoed en economie te voorkomen.
6. Koppel technische wetswijzigingen altijd aan een transparante verantwoording over uitvoerbaarheid en risico's.
7. Ontwikkel een integrale strategie tegen nepotisme en ondermijning, waarin wetgeving, toezicht, opsporing en cultuurverandering samenhangend zijn.